

Autor: Andrew Joyce

„Kořenem Kazinovy – a vlastně nás všech – hrůzy z Pounda je, přiznejme si to na rovinu, Poundův rasismus.“ Theodore Weiss, *The New York Review of Books*, 1986.

S nesmírnou zálibou se čas od času *potápím* do minulosti, abych u mužů či děl výjimečného génia hledal myšlenky blízké a spřízněné s těmi vlastními. Není to nic obtížného. Časy se drasticky změnila a spektrum „přijatelných“ názorů se zúžilo natolik, že společenské a politické názory v podstatě všech významných tvůrčích myslitelů až do poloviny 20. století jsou optikou dneška považovány za (kvazi)fašistické. Mnozí z nás si pochopitelně uvědomují, jak negativní dopad měla tato proměna obecné kultury na historický odkaz a paměť dotčených osobností. Ve společnosti vždy připravené promptně vymazat z učebnic dějepisu „staré mrtvé bělochy“ budou tito lidé nevyhnutelně „první na ráně.“

Na pozadí tohoto neblahého vývoje mě nedávno můj kolega-literární vědec informoval, že básnický a literární velikán Ezra Pound (1885-1972), který projevoval skutečné a neskrývané sympatie k fašismu, čelí pomalému, plíživému, vynucenému exilu z univerzitních osnov a seznamů četby. Čtenáře tohoto webu jistě nepřekvapí, že po čase stráveném po roce 1945 v kleci „celý smrti“ za svou válečnou loajalitu fašistické Itálii, nuceném pobytu v psychiatrickém zařízení a následném vyhnanství bude Poundův trest pokračovat i po jeho smrti: odsunem do zapomnění. Kde se ovšem můj přítel mýlil, bylo v pojmenování příčiny Poundova pomalého odcházení jako beztvareho „neoliberálního“ *zeitgeistu*. Skoro deset let „salonního“ fandovství modernistické poezie a ještě delší doba v etnonacionalistickém *milieu* mi velice zostřilo zrak a vnímání konkrétních jmen a *pohnutek* za dehonestací ostře kritizovaného básníka. Nejedná se totiž o nic nového, protože jak jsem postupně zjistil, zásadní kroky k vytlačení Pounda z kulturní paměti byly podniknuty už před dlouhými

desetiletími. Když jsem se o tyto postřehy nejprve podělil s mým kolegou, předkládám je nyní k posouzení i našemu čtenářstvu.

Proces vymazání génia a jeho světonázoru z kulturní paměti jeho národa je poměrně přímočarý a zároveň vcelku běžný. Při práci na několika výzkumných projektech během poslední dekády mi došlo, že i v těch případech, kdy je povoleno *podezřelé kulturní osobnosti* i nadále studovat, sociopolitické ideje těchto „poskvrněných“ jednotlivců, byť jsou pro jejich charakter nebo intelektuální světonázor sebedůležitější, jsou z jejich společenských i profesních životopisů izolovány a často se k nim přistupuje jako k nešťastným „morálním poskvrněním“ na jinak přijatelném a plodném životě. Jako vynikající příklad nám může posloužit kniha W. J. McCormacka z roku 2005 *Blood Kindred: W. B. Yeats, The Life, The Death, The Politics*, která si dává za cíl „odhalit“ a izolovat údajně „blízký vztah“ anglo-irského básníka k fašismu a antisemitismu. Takto jsou „lehčí pachatelé“ mezi slavnými postavami minulosti (jako Yeats) dostatečně „bezpečně“ vyretušováni pro mladé, snadno ovlivnitelné bělošské studenty uvnitř našeho vysokoškolského systému. V „extrémnějších“ případech, jako u s fašismem otevřeně spojeného Pounda, bývají však tyto „morální poskvrny“ a rozhořčení, jež vyvolávají, považovány za neodčinitelné. Proto jsou umocněny a využity při štvavé kampani, namířené vůči kulturnímu velikanu Poundova formátu. Tento proces postupně vytlačí kulturní osobnost z veřejně přijatelného diskurzu i povědomí – a tím pádem do zapomnění.

Metodické očerňování bývá jemné a postupné, jako infuzí pomalu podávaný jed. Z velké části se tak děje prostřednictvím, pravidelným čtenářům dobře známé, praxe kontroly akademického a kulturního diskurzu. Příkladu, velmi názornou ukázkou nám může být např. dílo židovského akademika Louise Menanda, držitele vlivných profesur na katedrách anglické literatury univerzit Princeton a Harvard a předního kritika v *The New Yorker* a *New York Review of Books*. Ve svém článku z roku 2008 *The Pound Error* Menand přichází s právě oním typem zdrcujícího odsudku Pounda, který dláždí jeho cestu do kulturní paměťové díry. Z Menanova zhodnocení básnickovy osobnosti Pound vychází jako „marnivý excentrik,“ zdaleka nejproblematictější „je však jeho fašismus.“ **Podle Menanda trpěl Pound „posedlostí Židy,“ což ovšem platí jen v tom ohledu, že se Pound dosti podrobně zabýval lichvou a finančním vykořisťováním, což ho neomylně přivedlo do ideologické opozice k některým významným průkopníkům této sféry hospodářského života.** Literární velikan Pound, který pomohl nastartovat kariéru W. B. Yeatse, Jamese Joyce, Wyndhama Lewise a T. S. Eliota (mimo jiných) je tedy Menandem označen za „nulu,“ člověka pozoruhodného jen „bincem svých politických názorů a omezeností svého básnického umu.“

Menandův výpad – přicházející z nejprestížnějšího akademického postu – by i sám o sobě měl dost síly na to, aby výrazně poškodil literární dílo i odkaz Ezry Pounda. Jedná se však o mnohem šířeji pojatou a proto tím účinnější kampaň. Pokud by se snad člověk domníval, že „antisemitská“ tvorba básníků jako byli Ezra Pound či T. S. Eliot by měla jaksí instinktivně židovské literární vědce odrazovat od toho, aby se jí věnovali s přílišnou pozorností, snad by ani nemohl být dále od pravdy. Ve skutečnosti – jakoby v zrcadlovém převrácení Menanova tvrzení – se totiž zdá, **že to jsou spíše Židé, kteří se jeví posedlí Poundem.** Pound více

než kterýkoliv jiný básník jako by vyzařoval magnetické paprsky, které k němu přitahují zástupy židovských badatelů planoucích odhodláním provést *dekonstrukci* jeho díla, života i odkazu. Tato *juxtapozice* nenávisti a přitažlivosti se do jisté míry projevuje i v díle Anthonyho Julia *T.S. Eliot, anti-Semitism and Literary Form* v němž Julius popisuje současné „zděšení a ohromení“ Židů při četbě Eliotovy poezie. 1] Tito **akademici-aktivisté** jsou zděšeni podle jejich mínění nespravedlivou kritikou vlastní etnické skupiny, kterou navíc díky svému silně vyvinutému etnocentrismu vnímají nanejvýš citlivě. Ohromeni jsou pak (často navzdory sobě samým) proto, že uznávají nadání svého cíle a cítí se jím ohroženi. „Přitažlivost“ vyvěrá z touhy tento talent dekonstruovat a pošpinit, a tak pomstít nebo zmírnit kritiku.

Pound po své smrti rozhodně nedostatkem židovských „obdivovatelů“ netrpěl. Úmrtí důležité kulturní postavy nezřídka vyvolá novou vlnu zájmu o její dílo i jeho význam. Skoro by se chtělo poznamenat, že především v moderní době prvních deset až dvacet let po smrti slavného člověka rozhodne o tom, jak se na něj bude vzpomínat i v daleké budoucnosti. Pound zemřel ve svém benátském exilu v listopadu 1972. Zbytek 70. let pak v zásadě trvala všeobecná fascinace ze znovuobjevování jeho poezie. Židovští intelektuálové však toto nadšení nesdíleli. Jedním z nejhlasitějších i nejvášnivějších hlasů po Poundově úmrtí byl newyorský intelektuál a přední literární kritik Alfred Kazin. Ten v roce 1986 **hořce poznamenal**, že „v muzeu moderní literatury nikdo nezaujímá přednější místo než Ezra Pound... Rozsah sekundární literatury o něm je obrovský a roste každým měsícem.“ Co ovšem odlišuje pozornost věnovanou Poundovi Kazinem, později Theodorem Weissem, Machem Rosenthalem, Charlesem Bernsteinem, Nancy Harrowitzovou a nejnověji třeba Noelem Stockem, Timem Redmanem, Louisem Menandem a Davidem Biespielem od prvotního nadšení 70. let, je dekonstruktivisticky a nepřátelsky naladěná zaujatost židovských akademiků. Kazinova ostře kritická polemika z roku 1986 nesla název skoro doslovně se shodující s Juliovým údajným „zděšením a ohromením“ z díla T. S. Eliota: ***The Fascination and Terror of Ezra Pound*** (*Fascinace a zděšení z Ezry Pounda*) [zdůraznění autora]. Cílem těchto židovských projevů pozornosti nebylo podílet se na oslavě a pevném zanesení kulturní ikony do literárního kánonu, ale nahlodat Poundovu reputaci a oslabit jeho místo v kulturní paměti. Útoky proti všeobecnému nadšení následujícímu po Poundově úmrtí tak tito intelektuálové fakticky Pounda odsuzovali k druhé, tentokrát kulturní smrti.

Při tomto dekonstrukčním podniku nebyl žádný argument příliš chatrný a žádný směr útoku příliš abstraktní nebo extrémní. Ataky židovských intelektuálů na Poundův odkaz a dílo v dekádě bezprostředně následující po jeho smrti se vyznačovaly nebývalou urputností. Když roku 1973 anglický literární vědec **Michael Wood** vydal pozitivní recenzi na dvě práce (napsané Nežidy) o Poundovi, musel čelit nebývalé ostrým výpadům židovského newyorského spisovatele Maxe Gelmana. Wood se totiž dopustil těžkého hříchu: napsal, že v Poundově díle nachází nesmírnou citlivost. Geltman se jej ve své **reakci** jedovatě otázel, zda „má slovo ‚citlivost‘ v tomto kontextu odkazovat na citlivou péči o funkčnost plynových komor.“ V rozvleklé invektivě, která po těchto slovech následovala, Geltman Pounda s povýšeným opovržením k jeho venkovským kořenům zesměšňoval jako „prskající kometu z Hailey v Idaho“ Svůj kus Geltman zakončil nejasným odkazem na temné řádky údajně napsaném dítětem v „nacistickém vyhlazovacím táboře.“ Woodova odpověď byla odvážná i drtivá, když Geltmanův útok označil za „stupidní a zmatený.“ Jeho závěry byly dokonalou

obžalobou Geltmanova vypočítavého využití židovského *šmalcu* (kýče): „Na každý pád však u Pounda nenalezneme nic tak odpuzivého, jako byl závěrečný odstavec dopisu pana Geltmana. Jestliže věrnost holokaustu znamená zneužívání památky dítěte pro dosažení laciného polemického patosu, pak musím být všemi deseti pro zapomnění.“

Neústupní Nežidé jako Wood se však v 70. letech v nejvyšších patrech akademického světa a populární literární kritiky bohužel octli ve výrazné početní nevýhodě. Proto se v ostrém protikladu k nadšení a oslavám raných 70. let začal v následující dekádě jazýček vah mýnit o Poundovi vychylovat v jeho neprospěch. Výpad Alfreda Kazina z roku 1986 byl ještě význačnější než záležitost s Geltmanem. Básníkům známý jej **popsal** jako „vrcholně nepřátelský,“ s „neklamným“ náznakem implikace Poundovy „viny za smrt 7740 italských Židů v Osvětimi.“ Pro newyorského intelektuála Kazina byl Pound zosobněním „bělošského imperialisty,“ „jehož génius se v neposlední řadě projevoval americkým nadáním přivlastňovat si cizí zemi.“ Především je však Kazinova nevybíravá kritika pokusem vytlačit oblíbeného Pounda a s ním i další modernistické básníky, spojované s rekonstrukcí homérského mýtu či dokonce *völkisch* myšlení, na okraj pozornosti:

Hrozí... že modernismus ovládne studijní osnovy. Eliotovo doporučení, tedy že starší literární tvorbu je třeba neustále přizpůsobovat současnému vkusu, vedlo k vytrvalému vynechávání a překrucování skutečných dějin. Modernismus se nesmí stát jediným autorem své historie... Modernismus není naší jedinou tradicí.

Na tom se Kazin snadno shodl s princetonským Theodorem Weissem, který **uznal**, že „ať už nás fascinují sebevíc, dávno nastal čas Pounda a modernismus odložit a předat mrtvé minulosti,“ a navrhnul, aby byl „Pound a modernismus ignorován, a pokud už se jím budeme zabývat, tak negativně. Poezii samotnou bychom měli pokládat za právě tak okrajovou a nedůležitou, jakou se v moderní vyspělé společnosti stala.“ Novějšího data pak je **prohlášení** Davida Beispiela že „jako by Poundův agresivní fašismus a antisemitismus“ nestačil, jeho poezii je načase odložit, protože „stále rychleji pozbývá svého významu pro dnešní svět a podléhá zubu času.“ Následkem židovské kontroly klíčových „pák“ západní kultury se tedy situace drasticky obrátila: od stavu, kdy „rozsah sekundární literatury o něm je obrovský a roste s každým dalším měsícem,“ až k Poundovi coby „okrajovému“ nic; „nule;“ či ještě něčemu horšímu.

Když čteme tklivé nářky kritiků jako **Anthony Julius**, podle nichž „se všeobecně ví, že americké fakulty anglistiky svého času projevovaly vůči židovským uchazečům obzvláštní nepřátelství,“ působí do jisté míry ironicky neotřesitelné pozice židovského bloku prosazujícího vlastní etnické zájmy (vytěsňování „antisemitů“ a literárních hnutí „poznamenaných antisemitismem“ na okraj zájmu) na elitních západních katedrách anglistiky. 2] Julius má na mysli hlavně „pod hladinou“ se odehrávající střet napříč západními univerzitami mezi 20. a 50. lety 20. století, jehož výsledkem bylo dosazení židovských intelektuálů jako Weiss či Menand do vedoucích pozic fakult univerzit Břečtanové ligy a dalších židovských intelektuálů jako Kazin do prominentních pozic v kritické obci. Pokud kdy

„stará garda“ anglosaských protestantů (WASPs) skutečně držela a uplatňovala při kontrole akademického a kulturního diskurzu své výsadní postavení, nejpozději počátkem 60. let jí ho Židé bez sebemenších pochyb vyrvali z rukou.

Tento konflikt rozhodně nebyl nějakou banální šarvátkou – a to platí pro jeho průběh i výsledky. Na katedrách anglistiky, a pravděpodobně i v mnoha dalších disciplínách, si Židé i Anglosasové byli dobře vědomi, že se hraje o zájmy jejich skupin. Na Yaleu anglosaští profesori vyjadřovali pochybnosti a obavy, zda „Židé nepostrádají kulturní a náboženské ukotvení nutné pro výuku anglické literatury,“ 3] což podle všeho mělo zaobaleně vyjádřit přesvědčení o skrytém nepřátelství Židů k velké části anglického literárního kánonu. Na opačné straně stačí zběžný pohled do memoárů židovských literárních vědců, abychom našli jednoznačné známky tohoto nepřátelství. Když se například **Harolda Blooma** ptali na poměry na Yaleu v 50. letech, s jízlivou ironií odvětil, že to byla „anglo-katolická noční můra. Všichni se nábožně klaněli panu T. S. Eliotovi.“ 4]

Při pohledu na tyto důkazy bychom tedy měli k tvrzením, že židovské a nežidovské kulturní zájmy se překrývaly, přistupovat se zdravou mírou skepse. Vlastně mírně řečeno spíš znepokojivé, že skupina projevující takto evidentní nepřátelství ke kulturním osobnostem, zájmům a odkazu bílých Evropanů dnes kontroluje nejvyšší patra západní kultury. Židovští akademici se stali nedílnou součástí našich nepřátelských elit.

Zatímco se nám pokoušejí tvůrci současné podoby naší kultury namluvit, že vstup Židů do našeho uměleckého prostředí nám pomohl stát se v tvůrčím životě „světaznalejšími“ a „objektivnějšími,“ věcná analýza soudobé židovské aktivity ve světě anglické literatury naznačuje pravý opak. I pokud přijmeme Bloomův pohled, dalo by se říci, že jsme pouze vyměnili „anglo-katolickou noční můru“ za židovskou. Místo „pana T. S. Eliota“ jako bychom se všichni nábožně klaněli kultu Židů-obětí. Patrná neochota či neschopnost Židů ocenit anglickou literaturu mimo úzce etnickými zájmy vymezený kontext vysvětluje i ze skutečně nejstručnějšího souhrnu literatury předních akademiků v oboru:

Derek Cohen a Deborah Hellerová: *Jewish Presences in English Literature*
Bryan Cheyette: *Constructions of 'the Jew' in English Literature and Society a Between Race and Culture: Representations of 'the Jew' in English and American Literature*
Harry Levi: *Jewish Characters in Fiction: English Literature*
James Shapiro: *Shakespeare and the Jews*
Edgar Rosenberg: *From Shylock to Svengali: Jewish Stereotypes in English Fiction*
Gary Levine: *The Merchant of Modernism: The Economic Jew in Anglo-American Literature*
Heidi Kaufmanová: *English Origins, Jewish Discourse, and the Nineteenth-Century British Novel*
Esther Panitzová: *The Alien in the Midst: images of Jews in English Literature*
Edward Calisch: *The Jew in English Literature: As Author and as Subject*
Matthew Biberman: *Masculinity, Anti-Semitism, and Early Modern English Literature*
Eva Holmbergová: *Jews in the Early Modern English Imagination*
Phillip Aronstein: *The Jews in English Poetry and Fiction*

Nadia Valmanová: *The Jewess in Nineteenth-Century British Literary Culture*
Frank Felsenstein: *Anti-Semitic Stereotypes: A Paradigm of Otherness in English Popular Culture*
Jonathan Freedman: *The Temple of Culture: Assimilation and Anti-Semitism in Literary Anglo-America*
Sheila Spectorová: *British Romanticism and the Jews: History Culture and Literature*
Anna Rubinová: *Images in Transition: the English Jew in English Literature, 1660-1830*

Tyto knihy však jsou jen pouhou špičkou rozsáhlého a neustále se zvětšujícího ledovce. Připočtěme k nim také stovky článků a statí ve vlivných časopisech. Autoři jako Julius by nás rádi přesvědčili, že postoje akademiků na Yale v 50. letech utvářely slepé předsudky – ignorantská nejistota bělošských sucharů. Přesto se však trajektorie anglické anglofonní literatury – ve vztahu k minulosti i současnosti – od dekonstrukce anglosaské nadvlády nad oborem radikálně změnila.

Jen těžko však tento posun označit za změnu k lepšímu. Muži jako Pound, Yeats a Eliot museli uvolnit prostor etnický sebestředným dílům jako **Portnoyův komplex** Philipa Rotha (1969) o neurotickém Židovi s nutkavou potřebou masturbovat a podobné, i když poněkud opisnější **Finklerovská otázka** (2010) Howarda Jacobsona. Že se naši vnuci budou učit Chaima před Homérem, říkám bohužel jen napůl v žertu.

Jakkoliv jsem se pokusil zdůraznit význam akademické kontroly diskursu, nesmíme zapomínat, že k dekonstrukci slavné kulturní osobnosti lze využít i jiných prostředků než útoky elitních novinářů a koordinované akademické kritiky. Může tak jít např. o vyloučení a vytvoření společensko-kulturních tabu. V roce 1999 se výbor třinácti spisovatelů a básníků včetně Johna Updikea rozhodl uctít Pounda umístěním jeho busty z tesaného kamene do části chrámové lodě newyorské katedrály sv. Jana Evangelisty, inspirované tzv. **Poets' Corner** (Koutek básníků) v londýnském Westminsterském opatství, po bok velikánů jako T. S. Eliot, William Faulkner, Walt Whitman, William Carlos Williams, Emily Dickinsonová a Edgar Allan Poe. Iniciativa **nakonec podlehla** soustředěné nátlakové kampani, která měla za cíl přinutit katedrálu poctu Poundovi zablokovat. Jedním z nemnoha otevřených zástupců této kampaně byl akademik a poundovský „badatel“ Tim Redman, autor knihy *Ezra Pound and Italian Fascism*. Židovský akademik Redman, který svou kariéru postavil na směsici nenávisti a fascinace, vysvětlil svůj odpor k tomuto kroku pozoruhodně břitkou, hrubozrnnou a přímočarou poznámkou: „Podílel se na vytvoření intelektuálního ovzduší, které umožnilo holokaust.“

Pound s Eliotem by se nejspíš kysele pousmáli informací, že správkyní této vznešené katedrály je Židovka Marsha Raová, která reportérům naléhavě vysvětlila, že Pound „vysílal antisemitské rozhlasové relace, zatímco mé soukmenovce posílali do plynu.“ Křesťanská konvertitka Raová také tvrdí, že Pound „neztělesňoval křesťanské hodnoty.“ V *The New York Times* se později **objevilo**, že právě slečna Raová byla organizátorkou petice proti umístění Poundovy busty. Mínění výboru třinácti předních osobností soudobé literatury tedy převážil aktivismus a absurdní moralizování obstarožní židovské knihovnice.

Je tedy navýsost jasné, že se boje za kulturní paměť účastní mnohem konkrétnější hráči, trendy i činy než jakýsi beztvary „neoliberální“ *zeitgeist*, na jehož pomyslná bedra kladl vinu můj kolega. Civilizace je přes svou nepopíratelnou velkolepost konec konců nesmírně křehkou věcí. Je třeba o ni pečovat, chránit ji a čas od času také prořezávat. Pustí-li naše kultura ze zřetele svého génia, všichni tím o něco přijdeme – ideologicky, duchovně, takticky i kulturně. **Povinností nás všech musí být udržovat tyto velikány i jejich dílo při životě.** Zda se nám to podaří nebo ne v konečném důsledku ukáže, proudí-li v žilách naší civilizace ještě horká krev, a nebo, jak se Pound obával, se z ní dávno stala „stará bezzubá čuba.“

Poznámky:

1] A. Julius, *T.S. Eliot, anti-Semitism and Literary Form* (Thames & Hudson, 2003), str. 40.

2] Ibid, 52.

3] Ibid.

4] Ibid.

Úvaha Andrewa Joyce *Ezra Pound, Jewish Activism, and the Struggle for Cultural Memory* vyšla na stránkách The Occidental Observer 24. října 2016.